

YİĞİTBAŞI AHMED ŞEMSEDDİN MARMARAVÎ'NİN TERCÜME-İ RİSALE-İ VASIYYET'İ YİĞİTBAŞI AHMED ŞEMSEDDİN MARMARAVÎ'S TERCÜME-İ RİSALE-İ VASIYYET

Hasan ÖZER*

Öz

Bu makalede Eski Anadolu Türkçesi döneminin dil özelliklerini eserleri ile yansıtan Ahmet Şemseddin Marmaravî'nin Tercüme-i Risâle-i Vasiyyet adlı eseri hakkında bilgilere yer verilecektir. Türk yazı dilinin tarihi devirlerinden bir tanesi olan Eski Anadolu Türkçesi, XIII-XV. asırlar arasında gelişim gösterdiği kabul edilen bir dönemdir. Dönem Türkçesi ile yazılan telif eserlerin yanında, özellikle dinî konularda, sayıları çok fazla olmamakla birlikte, çeviri eserlere de rastlanmaktadır. Söz konusu eserlerin en önemlilerinden bir tanesi Zeynüddîn-i Hâfî'nin 1422 yılında yazdığı ve kısaca el-Vasâyâ olarak bilinen, el-Vasâyâ'l-Kudsiyye li't-Tâlibîne's-Sâlikîn isimli eserdir. Zeynüddîn-i Hâfî, kendisi gibi Halvetî şeyhi olan bir başka zatı, Yiğitbaşı Ahmet Şemseddin Marmaravî'yi, etkileyerek Arapça yazdığı el-Vasâyâ eserinin Eski Anadolu Türkçesindeki bir yansımasının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Yiğitbaşı, eserlerinin tümünü Türkçe yazmış, dinî-tasavvufî konularda eserler vermiştir. Marmaravî, Tercüme-i Risâle-i Vasiyyet isimli eserinde Zeynüddîn-i Hâfî'nin el-Vasâyâ adlı eserini tercüme ederek Arap dili ile yazılmış eseri, Eski Anadolu Türkçesinin ses ve şekil bilgisi kurallarına uygun şekilde Türk diline kazandırmıştır. Bu çalışmada müellifin tercümesini yaptığı Zeynüddîn-i Hâfî'nin el-Vasâyâ'sından yola çıkılarak Türk diline kazandırılan Tercüme-i Risale-i Vasiyyet adlı eser üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ahmed Şemseddin Marmaravî, Tercüme-i Risâle-i Vasiyyet, Eski Anadolu Türkçesi, Zeynüddîn-i Hâfî, El-Vasâyâ.

Abstract

In this study, information about the work of Ahmed Şemseddin Marmaravî's Tercüme-i Risâle-i Vasiyyet, which reflects the language features of the Old Anatolian Turkish period will be included. Old Anatolian Turkish, which is one of the historical periods of Turkish written language, is considered a period of development between XIII and XV. Century. In addition to copyright articles written in Turkish in terms of period, translation works are found in religious subjects, even though their numbers are not many. One of the most important of these works is the work of Zeynüddîn-i Hâfî in 1422, which is known as al-Vasâyâ, al-Vasâyândal-Kudsiyye li't-Tâlibîneüds-Sâlikîn. Zeynüddîn-i Hâfî, another Halveti sheikh like himself, Yiğitbaşı Ahmet Şemseddin Marmaravî, influenced by Arabic-written al-Vasâyâ work led to the emergence of a reflection in Old Anatolian Turkish. Yiğitbaşı wrote all of his works in Turkish and produced works on religious-Sufism. In his work Tercüme-i Risâle-i Vasiyyet, Marmaravî translated Zeynüddîn-i Hâfî'nin el-Vasâyâ and translated the work written in Arabic language into Turkish language in accordance with the rules of phonology and morphology of Old Anatolian Turkish. In this study, Translation-i Risale-i Vasiyyet, which was translated into Turkish by Zeynüddîn-i Hâfî's al-Vasâyâ eli, will be studied.

Keywords : Ahmed Şemseddin Marmaravî, Tercüme-i Risâle-i Vasiyyet, Old Anatolian Turkish, Zeynüddîn-i Hâfî, El-Vasâyâ.

GİRİŞ

Ahmed Şemseddin Marmaravî, Anadolu'da yetişmiş tasavvuf büyüklerindedir. Halvetiye tarikatının Orta Kol (Ahmediyye) şubesinin kurucusu olan Yiğitbaşı, Saruhan sancağının Akhisar kazasına bağlı Göl Marmara'sı veya Marmaracık köyünde 839 H./ 1435 M. senesinde doğdu. İlk ilmî ve tasavvufî bilgileri, babası İsâ Halife'den ve Gölarmara'daki medreselerden aldı. Tahsil hayatıyla ilgili bir diğer veri olan Bursa Murâdiye Medresesi'nde okuduğu bilgisi ispata muhtaçtır. Zahiri ilimleri öğrendikten sonra Uşak vilayetinin Kabaklı kariyesinde Halveti şeyhi Alâeddin Uşşâkî'den manevi ilimleri öğrendi. Tahsilini tamamladıktan sonra Manisa'ya gitti ve burada talebe yetiştirmeye başladı. Hocası Alâeddin Uşşâkî'nin vefatı üzerine yerine geçen Yiğitbaşı, Manisa'nın çeşitli camilerinde vaazlar verdi. Seyyid Hoca Mahallesi'ndeki türbesinin yanında bulunan tekkesinde talebe yetiştirdi. 910 H./1504 M. yılında vefat eden Ahmed Şemseddin tekkesinin yanındaki türbeye defnedildi.

Çalışmanın konusu, Yiğitbaşı Veli olarak tanınan Ahmed Şemseddin Marmaravî'nin Tercüme-i Risâle-i Vasiyyet isimli eseridir. Tercüme-i Risâle-i Vasiyyet adlı eser Yiğitbaşı'nın tek tercüme eseridir. Tercüme-i Risâle-i Vasiyyet, Ahmed Şemseddin'in tüm eserlerinde olduğu gibi içerik bakımından dinî-tasavvufî bir metin olarak karşımıza çıkmaktadır.

* Dr. Öğr. Üyesi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, hasanozer71@gmail.com

Tercüme-i Risâle-i Vasiyyet, Beyazıt Devlet Kütüphanesi Nadide Eserler bölümünde bir mecmuanın içinde yer almaktadır. Bu mecmuanın içerisinde, tamamı Yiğitbaşına ait olan sekiz adet eser mevcut hâldedir. Bunlar: Usûl-ı Vusûl-ı İlâhiyye, Risâle-i Tevhîd, Tercüme-i Risâle-i Vasiyyet, Ravzatü'l-Vâsilîn, Risâle-i Makâlât-ı Şeyh Muhyiddin Arabî, Câmîü'l-Esrâr, Keşfü'l-Esrâr ve Mukaddimetü's-Sâliha adlı eserlerdir. Söz konusu mecmuanın içeriğinin tamamının Yiğitbaşının eserlerinden oluşması Tercüme-i Risâle-i Vasiyyet'in Yiğitbaşı tarafından tercüme edilmiş olduğu yönündeki düşünceleri destekler niteliktedir. Ayrıca bu mecmuanın ilk sayfasında bulunan "fihrist-i resâil" başlığı ile yer alan bilgiler incelendiğinde burada "Tercüme-i Risâle-i Vasiyyet Zeyneddîn Hâfî" ifadesi dikkat çekmektedir.

1. Marmaravî'nin Edebi Kişiliği ve Eserleri

Halvetiyye tarikatının Ahmediyye şubesinin kurucusu olan Ahmed Şemseddin, tasavvufa dair birçok eser bırakmıştır. Eserlerinin tamamını Türkçe olarak kaleme alan Marmaravî, Arapça ve Farsça eserlerden kazandığı bilgileri eserlerine yansıtarak dönemin Türk toplumuna kazandırmıştır. Müellif, fikirlerinden daha çok insanın istifade etmesini hedefleyerek eserlerini Türkçe yazma yoluna gitmiştir. Burada Marmaravî'nin, doğrudan halka hitap etme ve geniş kitleler tarafından daha iyi anlaşılma amacını taşıdığı düşünülebilir (Ögke, 2000, 80-81).

Yiğitbaşının tüm eserlerinde dinî tasavvufi motifler, didaktik anlatım, nasihatler, örnekler, anekdotlar dikkat çeker. Rüya, nefis, tasavvuf, edep, hak ve batıl, mürşit, irşat, şeyh, insan-ı kâmil, mürit, tarikat, keramet, zikir Yiğitbaşının eserlerinde en çok bahsi geçen kavramlardır. Yiğitbaşı eserlerini bir öğretim amacı olarak görür. Yiğitbaşının eserlerinde ayetler, hadisler, beyitler ve anekdotlar öğreticiliği tamamlayıcı ve anlatılanları ispat edici rol oynamaktadır.

Eserlerde tasavvufi terimlerin ve Arapça ifadelerin kusura mahal bırakmayacak şekilde kullanımı, pek çok terimin anlaşılabilir bir dille anlatımı ve eserlerinde açıklamaların genel olarak ayet ve hadislerle dayalı olması Yiğitbaşının Arapçayı çok iyi bildiğini ve alanında iyi yetişmiş bir mutasavvıf olduğunu ortaya koymaktadır (Akkuş, 1988, 60). Yiğitbaşının hayatı ile ilgili bilgi veren kaynakların onun eserlerinin isimleri ve sayısı hakkında buldukları ortak bir nokta olmasa da üzerinde çalıştığımız Tercüme-i Risâle-i Vasiyyet adlı eserin dışında, on beş eserin isimlerini aşağıda vereceğiz. Eserleri verirken, Ahmet Ögke'nin Ahmed Şemseddin Marmaravî Hayatı, Eserleri, Görüşleri isimli çalışmasından faydalandık. Bu eserler Câmîü'l-Esrâr¹, Risâle-i Tevhîd², Keşfü'l-Esrâr³, Risâletü'l-Hüdâ⁴, Risâle-i Makâlât-ı Şeyh Muhyiddin Arabî⁵, Hurde-i Tarikat⁶, Mukaddimetü's-Sâliha⁷, Ravzatü'l-Vâsilîn⁸, Usûl-ı Vusûl-ı İlâhiyye⁹, Atvarnâme-i Seb'a¹⁰, Bahreyni'l-Aşk¹¹, Tabakatü'l-Evliyâ¹², İrfânü'l-Maârif¹³, Ahvâlü'l-Ebrâr ve'l-Mukarrebîn¹⁴, Silsile-i Ehl-i Tarikat¹⁵ tır.

Süleyman Uludağ ve Mehmet Akkuş, bu eserlerden başka Fütüvvetname ve Kenzü'l-Hakâik ve Zübdetü's-Şerife isimli Yiğitbaşına ait iki eserden daha bahsetmiştir (Uludağ, 1989, 136). Ancak Ahmet Ögke "Kenzü'l-Hakâik ve Zübdetü's-Şerife" adıyla bilinen eserin aslında Keşfü'l-Esrâr isimli eserin bir bölümü olduğunu ve yaptığı araştırmalar sonucu Yiğitbaşının Fütüvvetname ismini taşıyan bir eserine rastlayamadığını ifade eder. Buraya kadar saydıklarımızdan farklı olarak, Bursalı Mehmet Tahir, bir de Yiğitbaşına ait A'malü't-Tâlibîn isimli eserden bahseder (Tahir, C. I, 198).

2. Tercüme-i Risâle-i Vasiyyet'in Nüshası

Tercüme-i Risâle-i Vasiyyet adlı yazma nüshayı, Beyazıt Devlet Kütüphanesi Nadir Eserler Bölümünde bir mecmuanın içerisinde bulundu. Bu mecmuanın içerisinde tamamı Yiğitbaşına ait olan sekiz adet eser mevcut hâldedir. Bunlar: Usûl-ı Vusûl-ı İlâhiyye, Risâle-i Tevhîd, Tercüme-i Risâle-i Vasiyyet, Ravzatü'l Vâsilîn, Risâle-i Makâlât-ı Şeyh Muhyiddin Arabî, Câmîü'l-Esrâr, Keşfü'l-Esrâr ve

¹ Millet Kütüphanesi, Seriyeye Bölümü, No: 1343/1; Süleymaniye Kütüphanesi, Dügümlü Baba, No: 262/2; Nuruosmaniye Kütüphanesi, No: 1934/4

² Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi, No: 286/2, 2509; Millet Kütüphanesi, Ali Emiri (Seriye), No: 1335/1

³ Süleymaniye Kütüphanesi, Şehid Ali Paşa Bölümü, No: 2820/9; Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi, No: 2331/2, 2745/2

⁴ Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi, 2688

⁵ Süleymaniye Kütüphanesi, Hekimoğlu Ali Paşa, 438/15

⁶ Süleymaniye Kütüphanesi, Hekimoğlu Ali Paşa Bölümü, No: 438

⁷ Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, No: 1420/2; Nuruosmaniye 1993/5

⁸ Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi, 2584, 2628, 2645/1, 2688/3, Nuruosmaniye Kütüphanesi, 1993/3

⁹ Beyazıt Devlet Kütüphanesi, 297.7:94.35 Veliyyüddin Ef:2892/1

¹⁰ Millet Kütüphanesi, Ali Emiri (Seriye), 1359/2

¹¹ Millet Kütüphanesi, Ali Emiri (Seriye), 1335/8

¹² Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi, 2745; Süleymaniye Kütüphanesi, Şehid Ali Paşa, 2820/8

¹³ İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, TY, 317/6

¹⁴ Millet kütüphanesi, Ali Emiri Efendi, Şer'iyye, 1335/8

¹⁵ Hasan Özer, Yiğitbaşı Ahmed Şemseddin Marmaravî Tercüme-i Risâle-i Vasiyyet (İnceleme-Cümle Bilgisi-Metin_Gramatikal Dizin) Erciyes Üniv. SBE, Kayseri 2011, (Doktora Tezi)

Mukaddimetü's-Sâliha adlı eserlerdir. Mecmuanın başında Arap harfli el yazısıyla oluşturulmuş bir fihrist bölümü bulunmaktadır. Mecmua 297.7:94.35 sınıflama numaralı ve V2892 numaralı demirbaş kaydı ile katalogta yer almaktadır. Eserin ölçüleri ise "210X155, 160X95mm." şeklinde kayıtlıdır. Risalenin şekil özellikleri ile alakalım olarak; nesih yazı stili ile toplam yetmiş varakta on üç satır olarak yazıldığı ve varak kenarlarının süslemesiz ama çerçeveli olduğu görülmektedir. Ayrıca yaptığımız araştırmalarda Yiğitbaşı'nın diğer eserlerinin yurt içinde ve yurt dışındaki merkezlerde birçok örneği mevcut iken Tercüme-i Risâle-i Vasiyyet'in başkaca bir nüshasına rastlanmamıştır.

Bu yazmanın müstensihinin Mustafa bin Hacı Cihan, istinsah tarihinin de Hicri 991 (M. 1583-1584) senesi olduğu, yazmanın sonundaki imzadan anlaşılmaktadır. Mustafa bin Hacı Cihan, yalnız bu metnin değil, eserin içerisinde bulunduğu mecmuanın da müstensihidir. Mecmua içerisindeki, tamamı Yiğitbaşı'na ait sekiz eserin sonunda da bu imza bulunmaktadır.

3. Tercüme-i Risâle-i Vasiyyet'in İçeriği

Halvetiyye yolunun Zeyniyye şubesinin müessisi olan Zeynüddîn-i Hâfî, kendisi gibi Halvetî olan Yiğitbaşı Ahmed Şemseddin Marmaravî'yi etkilemiş ve el-Vasâyâ adlı eserin Eski Anadolu Türkçesindeki bir yansımasının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Zeynüddîn-i Hâfî'den tercüme edilen eserin içerisinde, Muhyiddin İbni Arabî'nin İslam çevrelerinde yanlış anlaşıldığı ve bu yanlış düzeltmek için Arabî'nin sözlerini Türkçeye nakledildiği ifade edilerek, eserin meydana getiriliş sebebi ortaya konmaktadır.

Dünyanın değişik kütüphanelerinde yüze yakın nüshası bulunan El-Vasâyâ'da Zeynüddîn-i Hâfî ağırlıklı olarak tarikat adabına dönük tavsiyelere ve rüya tabirine yer vermiştir. Zeyneddîn Hâfî'nin Arapça eseri El-Vasâyâ tavsiyelerden oluşmakta ve bu tavsiyeler konu başlıkları şeklinde her bölümün başında yer tutmaktadır. Bu durumun aynısı Tercüme-i Risâle-i Vasiyyet için de geçerlidir. Metin içerisinde on bir ayrı yerde "El-Vasiyyet" şeklinde konu başlıkları kullanılmış, elimizdeki tek nüshada müstensih bu ifadeyi kırmızı bir hat ile yazarak konu başlığı şeklinde bir dikkat uyandırma yoluna gitmiştir. El-Vasiyyet başlıklarının bulunduğu bölümler incelendiğinde tıpkı El-Vasâyâ'da olduğu gibi bu başlıkların tavsiyeleri birbirinden ayırmak için bir konudan diğerine geçiş yapılırken kullanıldığı görülebilmektedir.¹⁶ Tercüme-i Risâle-i Vasiyyet, Ahmed Şemseddin'in tüm eserlerinde olduğu gibi içerik olarak dinî - tasavvufi bir metin olarak karşımıza çıkmaktadır. Eser, dinî - tasavvufi öğretilerin ve öğütlerin yanında ahlaki ve örfi kuralları da içermektedir. Didaktik bir anlatımla mevzuların ele alındığı metinde, yazar ele aldığı konuları anekdotlar, örnekler, sorular ile akıcı bir üslup kullanarak anlatmaktadır. Eserde bir husus açıklamadan önce ya da açıklarken tasavvufta önemli görülen isimlerin görüşlerine, ayetler ve hadislere göndermeler yapılarak, ifadenin ikna yönünün kuvvetlendirildiği görülmektedir. Eserde rüya, nefis, tasavvuf, edep, hak ve batıl, mürşit, irşat, şeyh, insan-ı kâmil, mürit, tarikat, keramet, zikir kavramları yer almaktadır. Ayrıca eserde rüyada görülen varlık ve/veya kavramların ne manaya geldiği hakkında değerlendirmelerde bulunulmuştur. Eserde sıkça yer alan kavramlara ve metin içerisinde kullanım durumlarına birkaç örnek olması bakımından burada yer vereceğiz:

Nefs kavramı ile ilgili olarak "...ve ol nûr albden nefse sirâyet ider pes nefis tezkiye bulur az az rezâyil-i ahlâk zâyil olmağa başlar ve ol pâk olmuş nefsin nûrî tabî'ate sirâyet ider" (6b/1-3)

Zikir kavramı ile ilgili olarak "...nûr üzerine nûr ziyâde olur Hâk te'âlânun şifâtî nûrları feyz olmağa lâyı olur ve ne kadar zikre mülâzemet iderse ol kadar neficesi zâhir olur" (10a/1-3)

Nasihât ile ilgili olarak "...soñra beyân olırsar inşâ'allâhu te'âlâ ve daı ba'z zâkirler fehmi itdiler meşâyihün bu kavlinden kim zâkire gerekdür nefsinin albi üzerine haşr eyleye tâ ki nefsinün harâreti kalbine yetiše didiklerinden zâkir nefes virüp almaya ve nefesini tuta hattâ ki ba'zlar bir nefesde kaç kez lâ ilâhe illallâh diyübilürler" (11b/5-10)

Rüya ile ilgili olarak "...vâı'asında evvel zemîmeyi görür şol hayvânlar şüretinde kim anlarun tabî'ati üzerine ol şifât-ı alibdür yâhüd şol âdemiler şüretinde görür kim anlarun tabî'atine ol şifâtlar tekrâr 'âdet ile alib olmuşdur pes şehvet-i fereci eşek şüretinde görür" (61a/1-5) "...daı kuvvet-i azâbiyi ara it şüretinde yâhüd ayu şüretinde görür yâhüd köyürmiş köz ya'ni od şüretinde görür ... hırşı arınca şüretinde görür açan anı incitse ammâ görse kim ol arıncaı öldürüp helâk ider kim ol şifâtdan halâş buldı buhlı sıçan şüretinde görür" (61b/2-8)

Namaz ile ilgili olarak şu tembihlerde bulunur "... kaçan yimekten fâri olsa şol niyyet üzerine olundu teheccüde mu'âvenet aşd idüp bir pâre aylûle idüp uyusa kaçan uyansa abdest ala iki rek'at abdest şükürin ıla zikre meşul ola tâ güneş zâyil olunca kaçan zâyil olsa dört rek'at namâz ıla bir selâmıla gerek Şâfi'i gerek Hanefi olsun

¹⁶ Detaylı bilgi için bkz. Özer, Hasan, (2014). "XV. Asır Süfilerden Zeyneddîn Hâfî'nin Arapça Eserlerinin Eski Anadolu Türkçesi Üzerindeki Yansıma ve Tesirleri". Uluslararası Türk-Arap Müşterek Değerler ve Kültürel Etkileşim Sempozyumu Bildiriler Kitabı 12-15 Mayıs 2013, s.221-227.

Resûlullâh şallâllâhu ‘aleyhi vesellem böyle kıldı ol namâzda fâtihadan şoñra bir hizb mikdârı yâhûd ne miqdâr müyesser olursa Qur‘ân okuya eger Qur‘ân hıfzında yoğısa her rek‘atında fâtihadan şoñra üç def‘a âyetü‘l-kürsî okıya andan şoñra dört rek‘at öyle namâzınıñ sünnetin kıla andan şoñra farızasın cemâ‘at ile kıla andan şoñra iki rek‘at sünnetin kıla andan şoñra iki rek‘at nâfile kıla andan şoñra eger mühimm işi varısa yâhûd mütâlâ‘ası yâhûd kitâbeti varısa meşğûl ola ‘aşr vaktine dek andan şoñra ‘aşruñ dört rek‘at sünnetin kıla andan şoñra farızasın cemâ‘at ile kıla andan şoñra üç kez fâtiha sûresin okıya andan şoñra zikre meşğûl ola beyân itdügümüzleyin tâ gün tûlünince eger zikrden fâriğ olsa güneş henüz tûlunmadın tesbîhe ve istiğfâra meşğûl ola andan aḥşam namâz kıla beḳâ-yı imân için her rek‘atda bir fâtiha bir âyetü‘l-kürsî bir ḳul hüvallâhu aḥad bir ḳul e‘ûzu birabbi‘l-felaḳ ve bir ḳul e‘ûzu birabbi‘n-nâs okıya” (18a/4-13 ve 18b/1-13)

Eserin içeriğinde değinilmesi gereken bir başka örnek de mitolojik kuşlardır: “... ya‘ni nicekim örümcekleri şalınurlar ağınla ‘anḳâyı avlayamazlar ki ol sîmurg kuşudur belki siñek avlayubilürler” (28a/9-10)

Yazar, eserde yer yer sorular sorarak, örnekler vererek eserin akıcılığını artırırken sade bir dil tercih etmesi dikkat çekmektedir. Düz yazı ile yazılmış olan Tercüme-i Risâle-i Vasiyyet‘te, zaman zaman beyitlere de yer verilmiştir. Beytiler genellikle metinde çok az yer verilen Farsça ile yazılmıştır.

3.1. Tercüme-i Risale-i Vasiyyet‘te Geçen Şahıslar

Eserde üzerinde durulan bir husus açıklanmadan önce ya da açıklanırken önemli görülen isimlerin görüşlerine göndermeler yapılmıştır. Aşağıda bu hususa ilişkin örneklerle yer verilerek eserde kendisine yer bulan isimler gösterilecektir:

“...şeyhlerimizün şeyhi **Şeyh Şihâbeddîn Sühreverdi** ḳaddesallâhu sırrahu‘l-‘azîz kitâbın ol kitâbdan taleb ideler” (1b/4-5).

“...sultânü‘l-‘ârifin **Bâyezid-i Beştâmiye** ḳaddesallâhu sırrahu‘l-‘azîz şordılar ne yirden yirsin didiler eytdi benüm Mevlâm kelbe ve hınzıra ta‘âm virür Bâyezid‘e ta‘âm virmeye mi şanursız ‘acebdür şol kimseden kim ‘âkıllıḳ da‘vîsin ider” (2a/10-13).

“...**Ebû Bekir Verrâḳ-ı Tirmizî** ḳaddesallâhu sırrahu‘l-‘azîz lâ taḫlibü‘l-menziilete ‘indallâhi ve ente taḫlibü‘l-menziilete ‘inde‘n-nâsi ya‘ni sen mertebe taleb eylemeye Allâhu te‘âlâ katında ol hâlde kim sen ḫalḳ katında mertebe taleb ider olasin” (3a/8-12).

“...anuñ katında develer gibi olmayınca didi **Fuzayl** razıyallâhu ‘anh ḫalâyıḳdan ötürü ḡams itmek ve ḫalâyıḳdan ötürü ‘amel terk itmek didi pes şıdḳıla ihlâş kişiye farzdur ḫuşûsâ ehl-i ihtisâsdan olana Şeyh İmâm ‘**Ârif Celâlüddîn el-Ḥaḳḳı** ve‘l-milleti ve‘d-dîni‘l-ḫucendi daḫı **Şeyh Medenî** Medîne‘de baña şordılar eytdiler Ḥaḳḳ te‘âlâ saña biñ yıl ‘ömr virür olsa sen bu ḳadar ‘ömr içinde ne ‘amele meşğûl olayduñ” (3b/7-13).

“...mühlik nesnelerden ḳurtulmaḳ ‘uzletde bulunur **Şeyh ‘Abdü‘ş-şamed Dünî** rahmetullâhi ‘aleyh nefesine eytdi

En-nâsu baḫrun ‘amîḳun ve‘l-‘abdu ‘ahru seffinetin

İnnî neşaḫtûke fenḫur ilâ nefsike‘l-miskîne...” (5a/1-5).

“...inşâ‘allâhu teâlâ **Cüneydi Bağdâdi** ḳaddesallâhu sırrahu‘l-‘azîz eytdi iy fuḳarâ bölüḡi siz meşhûr ve ma‘rûf olmazsın illâ Allâh ile daḫı size ‘izzet itmezler illâ Allâh‘dan ötürü iderler” (5a/11-13).

“...Ḥorzum Medresesi‘ni **Temur** yapmışdur Buḫârâ Medresesi‘ni **Mes‘ûd** Beg yapmışdur anda **Şâhib Hidâye**‘nün evi vardur daḫı **Şemsü‘l-E‘imme-i Kerderî**‘nün evi vardur Heri Medresesi‘ni **Emîr Ğıyâsüddîn** yapmışdur Tûs Medresesi‘ni **Vezîr Nizâm** yapmışdur” (17a/4-9).

“...Emîrü‘l-Mü‘minin ‘**Aliyyü‘bni Ebî Tâlib’in** kerremallâhu vecchü ba‘zî ḡazâsında oḳ ḫoḳundı oḳı çekdiler demreni içinde ḳaldı cerrâḫlar eytdiler bu ‘uzvı yarmayınca demren çıḳmaz biz emîrün ‘uzv-ı şerifini yarup acıtmaḳdan ḳorḳaruz ‘**Ali** eytdi ḳaçan ben namâza meşğûl olsam gelün ol demreni ḳıḳaruñ çün ‘**Ali** namaza ḫırdı cerrâḫlar geldiler ol ‘uzvı yardılar içindeki demreni ḳıḳardılar” (24b/7-13).

“...**Zeyd** ile ve ‘**Amr** ile Ḥaḳḳ te‘âlâ anları senün üzerüne musallaḫ ḳılduḡın görmezsin ki töhmet idüp hâlini ḫisâblamazsın yâhûd kedi gibi ḫama‘ idüp **Bekr’e** ve **Hâlid’e** temelluḳ ve tevâzu‘ idersin...” (26b/7-10).

“...**Necmeddîn-i Kübrâ** ḳaddesallâhu sırrahu‘l-‘azîz vücüdün bir ḫop menzilesinde ḳıl Ḥaḳḳıñ taşarrufatını çevḡân menzilesinde ḳıl pes vücüduñ ḫop[1]nı taşarrufat-ı Ḥaḳḳ çevḡânla ḫarîḳar meydânı içinde viribil ki ne ḳadar sa‘y iderseñ bu meydânıñ ḡâyetine yetişimezsın didi müheyyicü‘l-esrâr **Ferîdüddîn ‘Attâr** revvaḫallâhu rûḫahu eytdi (29b/1-6).

“...**Ebu‘l-Ḥasan Nürî** ḳaddesallâhu sırrahu‘l-‘azîz eytdi bir kişi görsen ki Ḥaḳḳ te‘âlâ ile bir hâlet da‘vâsın kılar kim ol hâlet anı ‘ilm-i şer‘atün ḫaddinden taşra ḳıḳarur sen ol kişiye yaḳın olma **Ebû Sâ‘id-i Ḥarrâz** eytdi her bâḫın ki aña zâhir muḫâlefet itdi ol bâḫın bâḫıldur **Ḥamza-i Ḥorâsânî** ḳaddesallâhu rûḫahu eytdi delil yoḳdur” (31a/8-13).

“...**Ahmed-i Dineverî** kıddesallâhu sırrahu eytdi lisân-ı zâhir hükmi-i bâtımlı tağyîr kılmaz ve añâ muğâyir olmaz **Ebu'l-Kasım Nakırbâdî** kıddesallâhu sırrahu'l-azîz eytdi kaçan saña Hakkıñ zühürâtından birisi zâhir olsa anuñla cennete ya cehenneme iltifât idüp muqayyed olma” (31b/3-8).

“...**Şeyh Ebu'l-Kasım Kuşeyri** kıddesallâhu sırrahu'l-azîz eytdi meşâyih-i şerî' atüñ tâzimi üzerine ittifaq idüp ceme olmışlardır dağı riyâzet tarikatüñ sülûkile muttaşiflardır” (31b/13).

“...**Şeyh Zeyneddîn-i Hâfi** kıddesallâhu sırrahu'l-azîz bir vaşıyyet itnâb idüp bu naşihati işba' itdüğinden maqsûd bu degüldür ki **Muhyiddîn 'Arabî'nüñ** kıddesallâhu sırrahu'l-azîz ilmîne yâhüd hâline inkâr idüp bu sözleri beyân itmiş ola” (32a/11-13 ve 32b/1).

“...**Mevlânâ Celâleddîn** kıddesallâhu sırrahu eytdi

İy bürâder bî-nihâyet dergehîst

Ber her ançe mîresi billâh mehîst

Ya'ni iy qarındaşum Hakk te'âlânüñ dergâhi bî-nihâyetdür eyle olsa her ne maqâma ve her mertebeye kim yetişesin billâhi anda kanâ'at idüp qarâr kıılma belki dağı a'lâ maqâma himmet eyle didi” (33a/8-13).

“...**İmâm Dâvud-ı Tâi** kıddesallâhu rûhahu evinde oturdı halâyıka qarışmazdı qaradaşı eytdi yâ Dâvud eger nâsdan isen nâsıla ünsiyyet gerekdür **Dâvud** eytdi yâ ağı eger nâsdan isen Allâh ile bilişmek gerekdür tahkîk yuqaru geçdi halka qarışmamağa kındurmak lâkin tekrâr itdüñ” (46b/13 ve 47a/1-5).

“...**Rûkneddîn Alâ'üddevle** kıddesallâhu sırrahu ol hadîsi senden işitdi vâşıtasuz bunı diyicek levni müteğayyir oldı” (49a/10-12).

“...**Şeyh Şibli** kıddesallâhu sırrahu'l-azîz eytdi velî ne hoş eytdi

Beyt

De'il-envâra fehiye hicâbü 'aynin

Ve ra'sü maqâmi 'ibâdî'l-hayâli

Velâkinnellezî tefnâ feyefnâ

Yenelü huşuşa ahvâli'r-ricâli...” (54a/4).

3.2. Eserde Atıf Yapılan Sureler

Eserde bahsedilen konuların ispatı ve doğrulayıcısı olması bakımından anlatılanlar ayetler ve sureler ile desteklenmiştir. Ayetler verildikten sonra bazıları açıklanmıştır fakat bazı ayetlerin açıklamasını yapılmamıştır. Metinde, dini-tasavvufi konular ele alındığından çok sayıda ayet, hadis ve sureye yer verilmiştir. Ayrıca, eserin birkaç bölümünde namazda okunacak surelerden bahsedilmiştir. Bunlar:

“...irte namâzıñ sünnetini kıılalar evvel rek' atında fâtihadan şoñra kul yâ eyyühe'l kâfirüne okıyalar ikinci rek' atında kul hüvallahü ahad...” (8a/11-13)

“...iki rek' at yâhüd dört rek' at kuşluk namâzın kııla evvel iki rek' atda fâtihadan sonra ve'd-đuhâ ile elem neşrah süresin okıyalar eger dört kıılursa evvel iki süre okıya dağı ve's-şems ile ve'l-leyl süresin okıya...” (13b/13 ve 14a/1-3)

“...güneş henüz tulunmadın tesbîhe ve istiğfâra meşğül ola andan ağışam namâz kııla beğâ-yı imân için her rek' atda bir fâtiha bir âyetü'l-kürsî bir kul hüvallahü ahad bir kul e'uzu birabbi'l-felağ ve bir kul e'uzu birabbi'n-nâs okıya...” (18b/9-13 ve 19a/1)

“...şoñra dört rek' at yatsu namâzıñ sünnetin kııla andan şoñra farîzasın cemâ'atile kııla şoñra dört rek' at sünnet kııla dilerse iki rek' at kııla andan şoñra kaçan menziline varsa dört rek' at namâz kııla bir selâmıla evvel rek' atında fâtihadan şoñra âyetü'l-kürsî okıya ikinci rek' atında âmene'r-resûlu okıya âhirine dek üçüncü rek' atda hadîd süresin okıya evvelin okıya 'alimün bizâti's-şudûra dek dördüncü rek' atda haşr süresin okıya...” (19b/6-13)

“... dağı âyetü'l-kürsî okıya dağı âmene'r-resûlu okıya dağı kehf süresinüñ âhirin okıya...” (20b/11-12)

“...Allâh tesbîh ide dağı istiğfâr ide dağı abdest alup iki rek' at namâz kııla ve nazar ide eger Hakk te'âlâ fazl u minnet idüp bir vaqtda uyardısa kim ol vaqtda teheccüd namâzıñ haqqın yirine getürmege kıadir olur teheccüd namâzına başlaya iki rek' at namâz kııla fâtihadan şoñra âyetü'l-kürsî birle âmene'r-resûlu okıya andan şoñra niçe keret tesbîh ide ve niçe keret zıkr ide ve niçe keret şalavât getüre andan şoñra iki rek' at dağı kııla secde süresile duğân süresin okıya andan şoñra iki rek' at dağı kııla yâsin süresile innâ fetehnâ okıya yâhüd süre-i zümerile süre-i hadîd okıya yâhüd kankı süreyi dilerse okıya andan şoñra iki rek' at kııla süre-i mülk ile müzzemmil süresin okıya andan şoñra iki rek' at namâz kııla tâhâ süresile dilerse bu süreyi tamâm okıya dilerse ba'z okıya andan şoñra vitr-i vâcib kııla sebbih süresile kul yâ eyyühe'l kâfirüne dağı kul hüvallahü ahad okıya dağı du'a-yı kunûtda Ebü Hânife kavlıle Şâfi'i kavlin cem' ide” (21a/7-13 ve 21b/1-10)

Ayet olarak geçenler ise;

“Allāhu veliyyü'l-lezīne āmenū yuḥricūhüm mine 'z-zulumāti ile'n-nūr”¹⁷ (7a/1).

“...ilā rabbike yevme'izin el-müstaḳarr”¹⁸ (13a/3).

“...Allāhü nürü's-semavāti ve'l-arḍi”¹⁹ (13b/1).

“...vallāhu bi-küllü şey'in 'alīm”²⁰ (13b/2)

“...fi buyūtin ezinallāhdan bi-gayri ḥisābin”²¹ (13b/2-3)

“... 'alīmün bizāti 'ş-şudūr”²² (19b/12)

“...inne'l-lezīne āmenū ve 'amilü 'ş-şālihāt”²³ (20b/12)

“...yevme tüble's-serāirde”²⁴ (23b/1)

“...ḳul lev kāne'l-baḥru midāden likelimāti rabbi lenefide'l-baḥru ḳable en tenfede kelimātu rabbi ve lev ci'nā bimışlihī mededen”²⁵ (28b/11-12)

“...ve fevḳa külli zī 'ilmin 'alīm”²⁶ (29a/8)

“...veledeynā mezīd”²⁷ (29a/11)

“...liküllin ce'alnā minküm şir'aten ve minhācen”²⁸ (30a/8).

“...ve 'asā en tekrahü şey'en ve hüve ḥayrūn leküm ve 'asā en tuhibbu şey'en ve hüve şerrūn leküm vallāhü ya'lemu ve entüm lā ta'lemūn”²⁹ (43a/11-12).

“...felā ve rabbike lā yū'minūne hattā yūḥakkimūke fimā şecera beynehüm şümme lā yecidü fi enfüsihim ḥaracen mimmä ḳazayte ve yüsellimu teslimen”³⁰ (43b/4-6).

“...vellezīne cāhedü finā lenehdiyennehüm sübülenā”³¹ (44b/4-5).

“...inne ḥāzihī tezkiratün femen şā'e2t-teḥāze ilā rabbihī sebilen...”³² (44b/7-8).

“...innellāhe ye'mürüküm entü'eddü'l-emānāti ilā ehlihā”³³ (50b/8-9).

“...senürihim āyātınā fi'l-āfāki ve fi enfüsihim ḥattā yetebeyyene lehüm ennehü'l-ḥaḳḳ”³⁴ (58b/4-5).

“...ve kezālike evḥaynā ileyke rüḥan min emrinā mā künte tedri me'l-kitābü vele'l-īmānü ve lākin ce'alnāhü nūran nehdī bihī men neşā'ü min 'ibādınā”³⁵ (58b/9-11).

3.3. Tercüme-i Risāle-i Vasiyyet'in Kelime Hazinesi

Metinde kelime kadrosu olarak Türkçe, Arapça ve Rumca kelimelere yer verilmiştir. Türkçe olmayanlar içerisinde, Arapça kelimeler diğerlerine oranla daha çok görülmüştür. Metinde Arapça ve Türkçe kelimelere nispetle daha az kullanılan kelimeler içerisinde, 98 adet birbirinden farklı Farsça kelime kullanılırken, sadece iki adet Rumca kelimenin kullanıldığı tespit edilmiştir.

Metinde geçen Türkçe kelimeler genellikle fiillerdir. Bu bakımdan eser Türk dilinin fiil kadrosunun zenginliğine önemli bir örnek teşkil etmektedir. Bunun dışında, metinde bugün halen kullanılan Türkçe kelimelerin yanında, şimdilerde az kullanılan ya da artık bütün bütün kullanımdan çıkmış, arkaik duruma düşmüş Türkçe kelimelere de rastlanılmıştır. Örneğin metinde geçen “uğrulanmak” fiili, bugün yerini “çalınmak” fiiline bırakmıştır. Yine metinde birleştirmek, kavuşturmak anlamına gelen “kavşurmak”, silmek anlamında “söyketmek”, çalışmak, meşgul olmak manasına gelen “dürüşmek”, hatıra gelmek anlamında “yörenmek” fiilleri kullanılmaktadır. Bir başka örnek “aldamak” fiilidir. Bugün bu kökten türetilen başka kelimeler kullanılıyor olsa da “aldamak” şeklinde bir kullanıma rastlanmamaktadır. Bu gibi kelimelerin cümleye kattığı anlamlar Tarama Sözlüğü'nden ya da Derleme Sözlüğü'nden bulunmuştur. Bazı

¹⁷ Bakara Suresi'nin 257. ayetinin bir kısmıdır.

¹⁸ Kıyamet Suresi, 12. ayet.

¹⁹ Nür Suresi, 35. ayetinin bir kısmı.

²⁰ Hucurat Suresi, 16. ayetinin bir kısmı.

²¹ Nür Suresi 36, 37 ve 38. ayetler

²² Hadid Suresi, 6. ayetinin bir kısmı.

²³ Beyyine Suresi, 7. ayet.

²⁴ Tarik Suresi, 9. ayet.

²⁵ Kehf Suresi, 109. ayet.

²⁶ Yusuf Suresi, 76. ayetinin son kısmı.

²⁷ Kaf Suresi, 35. ayetinin son kısmı.

²⁸ Maide Suresi, 48. ayetinin bir kısmı.

²⁹ Bakara Suresi, 216. ayetinin bir kısmı.

³⁰ Nisa Suresi, 65. ayet.

³¹ Ankebut Suresi, 69. ayetinin bir kısmı.

³² Müzzemmil Suresi 19. ayet.

³³ Nisa Suresi, 58. ayetinin bir kısmı.

³⁴ Fussilet Suresi, 53. ayetinin bir kısmı.

³⁵ Şurâ Suresi, 52. ayetinin bir kısmı.

kelimelerin cümleye kattığı anlamın Derleme Sözlüğü'nden bulunmuş olması, bize Yiğitbaşı'nın yöresel kullanımlara ve söyleyişlere de metinde yer verdiğini göstermektedir. Örneğin "berkitmek" fiili metinde bugün Kütahya, Kandıra ya da Düzce ağızlarında kullanıldığı anlamda (sağlamlaştırmak) karşımıza çıkmaktadır. "Edik" kelimesi, "edük" şekliyle de olsa, tam da Afyon, Aydın, Denizli yörelerinde ve muhtelif yörelerde kullanıldığı anlamda, patik, ayakkabı anlamında, metnimizde geçmektedir.

SONUÇ

Tercüme-i Risâle-i Vasiyyet adlı bu eser Ahmet Şemseddin Marmaravî'nin Zeynüddin-i Hâfî'nin el-Vasâyâ adlı eserinden yaptığı tercüme eserdir. Hâfî'den tercüme edilen eserin içerisinde, Muhyiddin İbni Arabî'nin İslam çevrelerinde yanlış anlaşıldığı ve bu yanlış düzeltmek için Arabî'nin sözlerini Türkçeye naklettiği ifade edilerek, eserin meydana getiriliş sebebi ortaya konmaktadır: "bilgil iy 'aziz qarındaşum ki Şeyh Zeyneddîn Hâfî kıddesallâhu sırrahu'l-'aziz bir vaşiiyyet itnâb idüp bu naşihati işbâ' itdüğinden maşşüd bu degüldür ki Muhyiddîn 'Arabî'nün kıddesallâhu sırrahu'l-'aziz 'ilmine yâhüd hâline inkâr idüp bu sözleri beyân itmiş ola . Zeyneddîn Hâfî'nin eseri yazma sebebi ise metinde şu şekilde anlatılmaktadır: Muhyiddîn 'Arabî hüd ekmel-i kâmilindür benüm beğâm'çün bu kitâbda benüm şartum buyıdı ki şeyhün kıddesallâhu sırrahu'l-'aziz kelâmını Türki dile naql itmekde evvelinden âhîrine dek kendözümnden taşarruf idüp ziyâde söz katmayayıdum lâkin gördüm fuğarâyı kim niçesi şeyhün bu mağâmdaki sözlerinün zâhirine bakup Muhyî'd-dîn 'Arabîye sū-i zann itdiler niçesi Muhyî'd-dîn 'Arabîye nisbet idüp şeyhe sū-i zann itdiler pes vardum bu mağâmdaki iştibâhı götürdüm şeyhün maşşüdını beyân kıldum." Nasihatler veren, öğretici\didaktik bir eser hüviyetinde olan metinde ayetler, hadisler, özlü sözler, anekdotlar da anlatımı kuvvetlendiren unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Eserde rüya, nefis, tasavvuf, edep, hak ve batıl, mürşit, irşat, şeyh, insan-ı kâmil, mürit, tarikat, keramet, zikir kavramları yer almaktadır. Ayrıca eserde rüyada görülen varlık ve/veya kavramların ne manaya geldiği hakkında değerlendirmelerde bulunulmuştur. Eserde anlatılanlar hadis ve ayetlerle delillendirilmiştir.

Çalışma boyunca Marmaravî'nin Zeynüddin-i Hâfî'ni el-Vasâyâ adlı eserinden tercüme ettiği Tercüme-i Risâle-i Vasiyyet tanıtılmaya çalışılmıştır. Çalışmada müellifin hayatına, edebi kişiliği ve eserlerine, değinilmiştir. Eserde bahsedilen şahıslar, ayet ve sure adları metinde geçtiği şekilde kısaca verilmiştir.

KAYNAKÇA

- Akkuş, Mehmet (1988). Yiğitbaşı Veli Ahmet Şemseddin-i Marmaravî'nin Hayatı ve Eserleri (I). *İlim ve Sanat*, Eylül-Ekim, S.21, s.29-32
- Akkuş, Mehmet (1988). Ahmed Şemseddin Marmaravî'nin Hayatı ve Eserleri (II). *İlim ve Sanat*, Kasım-Aralık, S.22 s.60-63.
- Börekcî, Mehmet (2003). *Yiğitbaşı Ahmed Şemseddin Marmaravî Risale-i Tevhid (İnceleme-Metin-Dizin)*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Cankurt, Hasan (2014). Ahmed Şemseddin-i Marmaravî'ye Derli Toplu Bir Bakış ve Eserlerinde Tasavvufi İçerik (Ahvalü'l-Ebrar ve'l-Mukarrebîn Ekseninde). *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.11, s.325-345.
- Hüseyin Vassâf (1999) *Sefîne-i Evliyâ, (Haz.: Ali Yılmaz-Mehmet Akkuş)*, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Börekcî, Muhsine (2003). *Risâle-i Tevhid (İnceleme-Metin-Dizin)*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Uludağ, Süleyman (1989). Ahmed Şemseddin, Yiğitbaşı. *İslam Ansiklopedisi*. C.2. İstanbul: TDV Yay.
- Köle, Bekir (2011). *Zeynüddin Hâfî ve Tasavvufi Görüşleri*, İstanbul: İnsan Yayınları.
- Köle, Bekir (2010). XV. Asır Âlim-Süfîlerinden Zeyniyye Tarikatı Kurucusu Zeynüddin-i Hâfî. *Yeni Ümit Dergisi*. S. 89. s. 41-44.
- Kurnaz, Cemal vd. (2000). Türk Edebiyatında Mi'yar Geleneği İçinde Yiğitbaşı Ahmed Şemseddin Marmaravî'nin Hurde-i Tarikat'ı. *Tasavvuf, İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, Yıl 1. S.3 s. 44-63.
- Okumuş, Necdet (1996). Yeni Kaynakların Işığında Ahmed Şemseddin Marmaravî (Yiğitbaşı) Hakkındaki Bazı Yanlışlıkların Düzeltilmesi. *Kubbealtı Akademi Mecmuası*. İstanbul.
- Ögke, Ahmet (1999). Osmanlı Dönemi Tekke Hayatına Bir Örnek: Yiğitbaşı Veli ve Tarikat Usûlü. *Osmanlı*. c. IV.
- Ögke, Ahmet (2000). Tasavvuf Düşüncesinde 'Sır' Kavramı ve Marmaravî'nin 'Keşfü'l-Esrâr' İsmli Risâlesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.3. s. 225-262.
- Ögke, Ahmet (2001a). *Ahmet Şemseddin-i Marmaravî Hayatı, Eserleri, Görüşleri*. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Ögke, Ahmet (2001b). Türk Tasavvuf Düşüncesinde Şeriat-Tarikat-Hakikat-Mârifet Kavramları ve Marmaravî'de Dört Kapı-Kırk Makam Anlayışının İzleri. *Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*. S.18, s. 63-74.
- Ögke, Ahmet (2001c). Yiğitbaşı Veli'nin Vefat Tarihi Üzerine. *Kubbealtı Akademi Mecmuası*. S.3 s.55-65
- Ögke, Ahmet (2001d). Yiğitbaşı Veli'nin "Tasavvuf" ve "Tarikat" Kavramlarına Bakışı ve Tarikatleri Tasnifi. *Dinî Araştırmalar*, S. 11, s. 147-162, c. 4.
- Özer, Hasan (2007). *Usûl-i Vusûl-i İllâhiyye (Metin-İnceleme-Gramatikal Dizin)*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Özer, Hasan (2008). Yiğit Başılık Makamı ve Bir Yiğitbaşı: Ahmed Şemseddin Marmaravî. II. *Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu Bildiriler*, 4-5 Aralık 2007. s. 221-224. Kayseri. Erciyes Üniversitesi Yayınları no:166.
- Özer, Hasan (2014). XV. Asır Süfîlerden Zeyneddîn Hâfî'nin Arapça Eserlerinin Eski Anadolu Türkçesi Üzerindeki Yansıma ve Tesirleri. *Uluslararası Türk-Arap Müşterek Değerler ve Kültürel Etkileşim Sempozyumu Bildiriler Kitabı 12-15 Mayıs 2013*, s.221-227. Amman\Ürdün, Yunus Emre Enstitüsü.
- Özer, Hasan (2011). *Tercüme-i Risâle-i Vasiyyet (İnceleme-Cümle Bilgisi-Metin-Gramatikal Dizin)*. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Kayseri.
- Tahir, Bursalı Mehmed (2000). *Osmanlı Müellifleri I-II-III*. Ankara.Bizim Büro.